

Η έννοια του θανάτου για την Εκκλησία και για την επιστήμη (Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=163995>]

Προσδιορισμός θανάτου στην Εκκλησία και την επιστήμη

Στις μεταμοσχεύσεις καρδιάς το κρισιμότερο σημείο βρίσκεται στον προσδιορισμό του θανάτου. Η Εκκλησία βλέπει τον θάνατο του ανθρώπου ως μυστήριο χωρισμού ή εξόδου της ψυχής από το σώμα¹³. Η σύγχρονη ιατρική ταυτίζει συχνά το θάνατο του ανθρώπου με τον εγκεφαλικό θάνατο. Ο θάνατος αυτός προσδιορίζεται με βάση τη μηχανιστική ανθρωπολογία της σύγχρονης ιατρικής ως μή αναστρέψιμη παύση της λειτουργίας του εγκεφάλου με οριστική απώλεια της συνειδήσεως¹⁴. Αν, όμως, η μή αναστρέψιμη παύση της λειτουργίας του εγκεφάλου μπορεί να προσδιορισθεί σε καθαρώς βιολογικό επίπεδο, η οριστική απώλεια της συνειδήσεως που κατά την εκκλησιαστική ανθρωπολογία ανάγεται στην ψυχή του ανθρώπου δεν μπορεί να ανιχνευθεί μόνο στο επίπεδο αυτό.

Η ταύτιση του χωρισμού της ψυχής από το σώμα με τη μή αναστρέψιμη παύση της λειτουργίας του εγκεφάλου, δηλαδή η ταύτιση του θανάτου, όπως αυτός ορίζεται από την εκκλησιαστική ανθρωπολογία, με τον εγκεφαλικό θάνατο είναι αυθαίρετη. Κατά την εκκλησιαστική ανθρωπολογία η ψυχή, ως ιδιαίτερη ουσία, υπάρχει σε ολόκληρο το σώμα του ανθρώπου και το συνεχίζει. Ο εγκεφαλος δεν είναι το δοχείο αλλά το όργανο της ψυχής¹⁵. Η νέκρωση του εγκεφάλου σημαίνει παύση της δυνατότητας ενεργού εκδηλώσεως της ψυχής, όχι, όμως, αναγκαστικά και αφανισμό της. Κατά την σύγχρονη όμως ιατρική ανθρωπολογία που ανάγει την ψυχή σε ψυχικά φαινόμενα ή ψυχικές ενέργειες η νέκρωση του εγκεφάλου ταυτίζεται με τη νέκρωση των ψυχικών ενεργειών, και επομένως με την οριστική απώλεια της συνειδήσεως. Γίνεται λοιπόν φανερό ότι οι διαφωνίες γύρω από το θέμα του εγκεφαλικού θανάτου ανάγονται τελικά στη σύγχυση σχετικά με την ουσία και την ενέργεια της ψυχής. Για την εκκλησιαστική ανθρωπολογία η ψυχή έχει ιδιαίτερη ουσία και ενέργεια. Για τη σύγχρονη, όμως, ιατρική ανθρωπολογία η ψυχή είναι απλή ενέργεια. Η νέκρωση του εγκεφάλου, ή ο εγκεφαλικός θάνατος, σημαίνει παύση της ψυχικής ενέργειας. Κι ενώ η παύση αυτή κατά την ιατρική ανθρωπολογία ταυτίζεται με την οριστική απώλεια της συνειδήσεως, για την εκκλησιαστική ανθρωπολογία ταυτίζεται με την παύση της ενεργοποίησής της.

Τελικά ο θάνατος ως χωρισμός ή έξοδος της ψυχής από το σώμα δεν παύει να αποτελεί μυστήριο. Κανείς δεν μπορεί να πεί με ακρίβεια ότι αυτός συμπίπτει με τον εγκεφαλικό θάνατο. Μπορεί να συμπίπτει, μπορεί να προηγείται, μπορεί ακόμα και να έπεται του εγκεφαλικού θανάτου. Άνθρωποι που θεωρήθηκαν κλινικώς νεκροί και επανήλθαν στη ζωή, έζησαν το χωρισμό της ψυχής τους από το σώμα και είχαν έντονες εξωσωματικές εμπειρίες τις οποίες ακολούθως διηγήθηκαν. Αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένδειξη χωρισμού ή εξόδου της ψυχής από το σώμα προ του εγκεφαλικού θανάτου, εφόσον η παύση της λειτουργίας του εγκεφάλου είναι μή αναστρέψιμη και η επάνοδος στη ζωή μετά από αυτήν δεν είναι δυνατή. Άλλοι πάλι μετά την παύση της καρδιοαναπνευστικής λειτουργίας εξαιτίας καρδιακής ανακοπής επανήλθαν στη ζωή. Αυτό σημαίνει ότι ούτε η παύση της καρδιοαναπνευστικής λειτουργίας αποτελεί οριστικό και αμετάκλητο χωρισμό της ψυχής από το σώμα. Τί μπορεί λοιπόν να υποστηριχθεί και για το χωρισμό της ψυχής από το σώμα, όταν λειτουργεί το καρδιοαναπνευστικό σύστημα του ανθρώπου με μηχανική υποστήριξη; Το ερώτημα μένει αναπάντητο.

[Συνεχίζεται]

13.Βλ.: π.χ. Ψάλμ. 145,4 Λουκ. 12,20.

14. Βλ. Στ. Μπαλογιάννη, Ο εγκεφαλικός θάνατος, στο Εκκλησία και μεταμοσχεύσεις έκδ. Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήναι 2001, σ. 121-147, όπου και εκτενής βιβλιογραφία. Πρβλ. και Κ. Καρακατσάνη, Εγκεφαλικός θάνατος. Ταυτίζεται με το θάνατο του ανθρώπου; Θεσσαλονίκη 22001.

15. «Εν τώ εγκεφάλω δε, ως εν οργάνω ευρίσκεται, ουχί η ουσία και η δύναμις του νοός, ήτοι της ψυχής, αλλά μόνη η του νοός ενέργεια, ως προείπομεν εν τη αρχή, και άφες τους νεωτέρους φυσικούς και μεταφυσικούς να λέγωσιν, ότι η ουσία της ψυχής ευρίσκεται εις τον εγκέφαλον, και εις το του εγκεφάλου κωνάριον διότι τούτο είναι το ίδιον, ωσεί να είπε τις, ότι η φυσική ψυχή δεν ευρίσκεται αρχικώς εις την ρίζαν του δένδρου, αλλά εις τον κλάδον και εις τον καρπόν». Νικοδήμου Αγιορείτου, Συμβουλευτικόν Εγχειρίδιον Αθήναι ²1991, σ. 164.